

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi
İQTİSADI İSLAHATLAR ELMİ TƏDQIQAT İNSTİTUTU

AZƏRBAYCANDA İQTİSADI İSLAHATLARIN HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ PROBLEMLƏRİ
Elmi Əsərlər Toplusunun

BÜLLETENİ

“İNNOVASIYA”

cib kitabçası

Bakı – 2018

**“AZƏRBAYCANDA İQTİSADI İSLAHATLARIN HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ PROBLEMLƏRİ”
ELMİ ƏSƏRLƏR TOPLUSUNUN BÜLLETENİ**

*İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutunun
Elmi şurasının qərarı ilə təsis edilmişdir*

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

Müəllif: i.e.d. Arzu Hüseynova

*Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli
Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində
istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi”nin icrası
istiqamətində hazırlanmışdır*

© İİETİ, Bakı, 2018

MÜNDƏRİCAT

İNNOVASIYA ANLAYIŞI.....	4
İnnovasiya nədir?	4
Əsas anlayışlar	7
İnnovasiyanın təbiəti.....	8
İnnovasiyanın növləri (tipləri).....	8
İnnovasiyanın statistikasını.....	9
İNNOVASIYA POTENSİALI.....	9
İqtisadi potensial sistemi.....	10
İqtisadi potensialın strukturu.....	11
İnnovasiya potensialının strukturu.....	12
İNNOVASIYANIN İNFRASTRUKTURU və ELEMENTLƏRİ	13
İnnovasiya infrastrukturunu	14
İnnovasiya infrastrukturunun əsas elementləri.....	17
MİLLİ İNNOVASIYA SİSTEMİ (MİS).....	18
İNNOVASIYAYA DÖVLƏT DƏSTƏYİ MEXANİZMLƏRİ.....	28
DİQQƏT !!! İstehsal-texnoloji strukturları və onun verdiyi töhfələr....	30
ƏDƏBİYYAT SİYAHISI.....	33

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İNNOVASIYA ANLAYIŞI

İnnovasiyanın tərifı, təbiəti, növləri (tipləri), statistikası

İnnovasiya nədir?

İnnovasiya – mürrəkkəb sözdür...

Perspektivdə innovasiya baxanda, eşidirik....

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İnnovasiya – mürəkkəb sözdür...

İnnovasiyada yenilik görürük...

İnnovasiya – mürəkkəb sözdür...

İnnovasiya olanda, tez-tez səslənir...

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İnnovasiya – mürrəkkəb sözdür...

İnnovasiya baş verir...

İnnovasiya elm-texnologiyada və s....

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

Əsas anlayışlar

Innovasiya latın dilində «novatio» - «yenilənmə» (və ya «dəyişmə») və «in» əlavəsi isə latın dilindən tərcümədə «istiqamətdə» mənasında işlənilir.

«Innovatio» - «dəyişikliklər istiqamətində» tərcümə edilir.

Yeniləşmə və yaxud yaxşılaşma mənasını daşıyır, birdəfəlik hadisə olmayıb dəyişən şəraitə daima münasibət bildirmək, bilikləri yeni məhsula və yaxud xidmətə çevirməkdir, “kəşf”, “səmərələşdirmə” məfhumları ilə sıx əlaqədədir.

innovasiya ≠ “kəşf”

innovasiya ≠ “səmərələşdirmə”

Innovasiya intellektual fəaliyyətin hər hansı yeni obyekt (sistem, texnologiya, avadanlıq, mal, xidmət və s.) şəklində, yaxud əvvəlki analoqlarından tamamilə fərqli obyekt şəklində son məhsuludur (elmi-texniki tədqiqatlar, elmi-texniki kəşflər və ixtiralar, elmi ideyalar).

Innovasiya daha yüksək elmi-texniki səviyyə ilə, yəni əvvəlki illərlə müqayisədə məhsul və xidmətlərin yeni istehlakçı keyfiyyətlərilə səciyyələnir.

Innovasiya anlayışı həm istehsalatda, həm də təşkilati, maliyyə, elmi-texniki, tədris və s. sahələrdə bütün yeniliklərə aid edilir. O, yeni məhsul, yaxud xidmətlərə, onların istehsal üsullarına aid edilir.

Innovasiya anlayışı «yeni texnika» anlayışından daha genişdir, çünki sonuncu yalnız istehsalatda istifadə olunan əmək alətləri, yeni materiallar, reagentlər və digər mexanizm və alətlərə aiddir.

Innovasiya yeniləşdirmə prosesinin son məhsulu kimi istehlak bazarına çıxarılan yeni yaxud mükəmməlləşdirilmiş məhsul və ya praktikada istifadə olunan yeni və mükəmməlləşdirilmiş texnoloji prosesdir.

Innovasiya fəaliyyəti – insan kollektivinin yeni elmi biliklər, ideyalar, kəşflər və ixtiralar, həmçinin mövcud və sınaq edilmiş elmi texnologiya, sistem və avadanlıqların istifadəsi və tətbiqi əsasında innovasiyaların tam həcmdə ictimai təcrübə realizəsinə yönəldilmiş sistemli fəaliyyət növüdür.

Innovasiya fəaliyyəti obyekt – innovasiya fəaliyyəti dövründə

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

yaradılan və ya təkmilləşdirilən mülkiyyət kompleksi, texnoloji, istehsalat və təşkilat qərarlarıdır.

Innovasiya dövrü - yeni tələbatın müəyyən edilməsi və ideyanın (konsepsiya) yaranmasından onun praktiki həyata keçməsinə (tətbiqi) və vahid təsərrüfat subyekti və ya möhkəm təsərrüfat əlaqələri ilə birləşən təşkilatlar məcmusu sərhədlərində bazarda satış və innovasiya infrastrukturunu daim yeniləşdirən innovasiya məhsulunun ardıcıl yaradılmasının dövrü təkrarlanan prosesidir.

Innovasiya prosesi – elmi biliklərin, elmi ideyaların, kəşflər və ixtiraların innovasiyaya (yeniliklərə) çevrilməsinin bütün dövrünü əhatə edən prosesdir. İnnovasiya prosesinin əsasında innovasiyaların yaranması üçün vacib olan yeni elmi biliklərin əldə edilməsi və nisbətən ümumi qanunauyğunluqların aşkar edilməsinə yönəldilmiş fundamental tədqiqatlardan başlayan yeniliklərin yaranması və öyrənilməsi prosesi durur. İnnovasiya prosesi elmi proseslərin innovasiya yaradılarkən istifadə olunmağa yararlı nəticələrin alınmasına istiqamətlənmiş müxtəlif mərhələlərinin toplusundan ibarət ola bilər.

Innovasiyanın təbiəti

- ***Texnoloji***

(məhsulun fiziki xüsusiyyəti ilə əlaqəlidir)

- ***Təşkilatı***

(yeni idarəetmə ilə əlaqəlidir)

Innovasiyanın növləri (tipləri)

Oslo rəhbərliyi innovasiyanın **4 növünü** təsvir edir: ***məhsul, proses, marketinq və təşkilatı***

Məhsul innovasiyası - yeni və ya təkmilləşdirilmiş məhsuldur (xidmət). Bura texniki xüsusiyyətlərin, komponentlərin, materialların, proqram təminatının və ya digər funksional xüsusiyyətlərin

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

təkmilləşdirilməsi aid edilir. Məhsul və proses innovasiyası, həmçinin **texnoloji innovasiya** kimi adlanır.

Proses innovasiyası - yeni və ya təkmilləşdirilmiş istehsal və ya təchizat metodudur. Bura avadanlıq və ya proqram təminatı metodlarında dəyişiklik də daxildir.

Marketing innovasiyası - yeni marketing üsullarıdır (məhsulun bazara çıxarılması). Bura məhsulun dizaynı və ya qablaşdırılması, irəliləyişi və ya qiymətdoymada dəyişikliklər aiddir.

Təşkilati innovasiya - sahibkarlıq təcrübəsində yeni iş yerlərinin və ya xarici əlaqələrin təşkilinin yeni təşkilatı üsuludur.

Innovasiyanın statistikas

Beynəlxalq innovasiya statistikasının əsası 1989-cu ildə qoyulmuşdur.

O zaman İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı, İƏİT (ing. Organization for Economic Co-operation and Development, OECD) və Skandinaviya ölkələrinin sənaye inkişafı fondu tərəfindən innovasiya fəaliyyətinin statistik ölçülməsinin əsas metodoloji prinsipləri formalaşdırılmışdır.

Bu sənəd Oslo rəhbərliyi kimi tanınır.

Sonralar bu rəhbərlik İƏİT və Avropa birliyinin statistika xidməti tərəfindən təkmilləşdirilmişdir.

İNNOVASIYA POTENSİALI

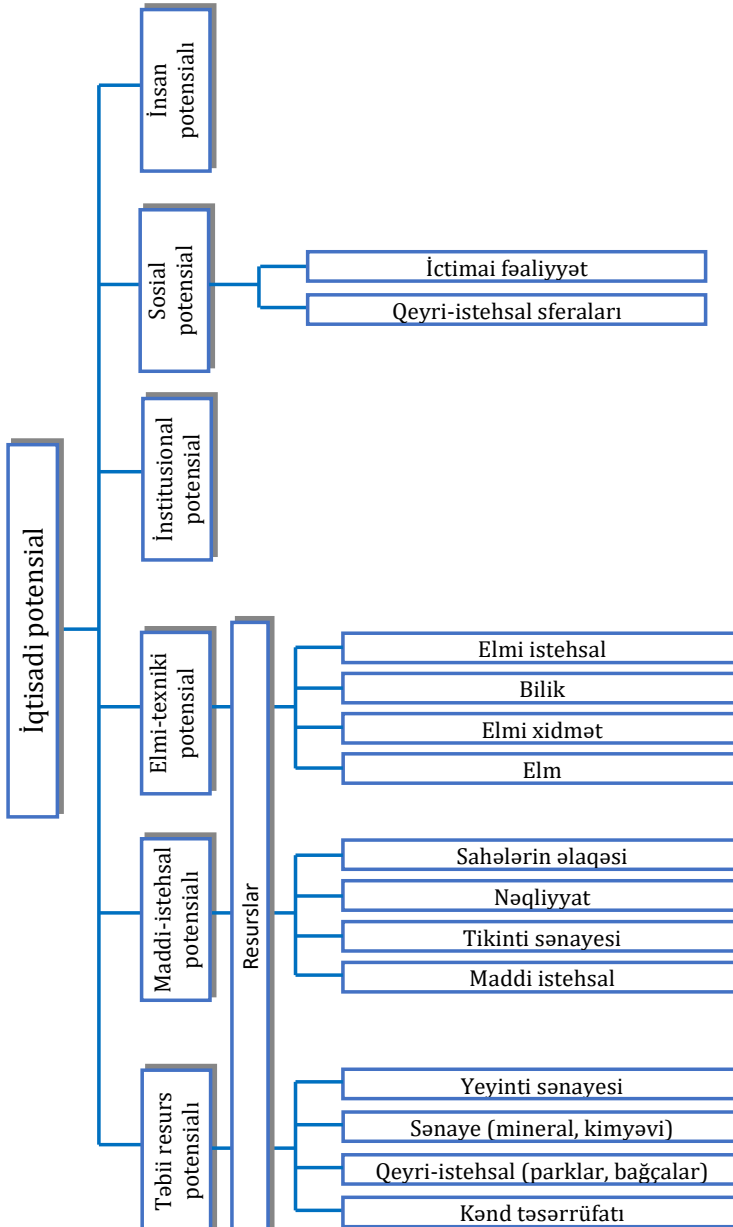
"Potensial" anlayışı latın sözü "potentia"dan əmələ gəlir ki, **imkan, qüvvə, gizli imkanlar** deməkdir.

İqtisadi potensial ölkə iqtisadiyyatının, onun sahələrinin, müəssisələrinin, təsərrüfatlarının istehsal-iqtisadi fəaliyyəti həyata keçirməyə, məhsullar, mallar, xidmətlər buraxmağa, əhalinin tələbatını, ictimai istehlakı təmin etməyə, istehsalın və istehlakın inkişafını təmin etməyə məcmu qabiliyyətidir.

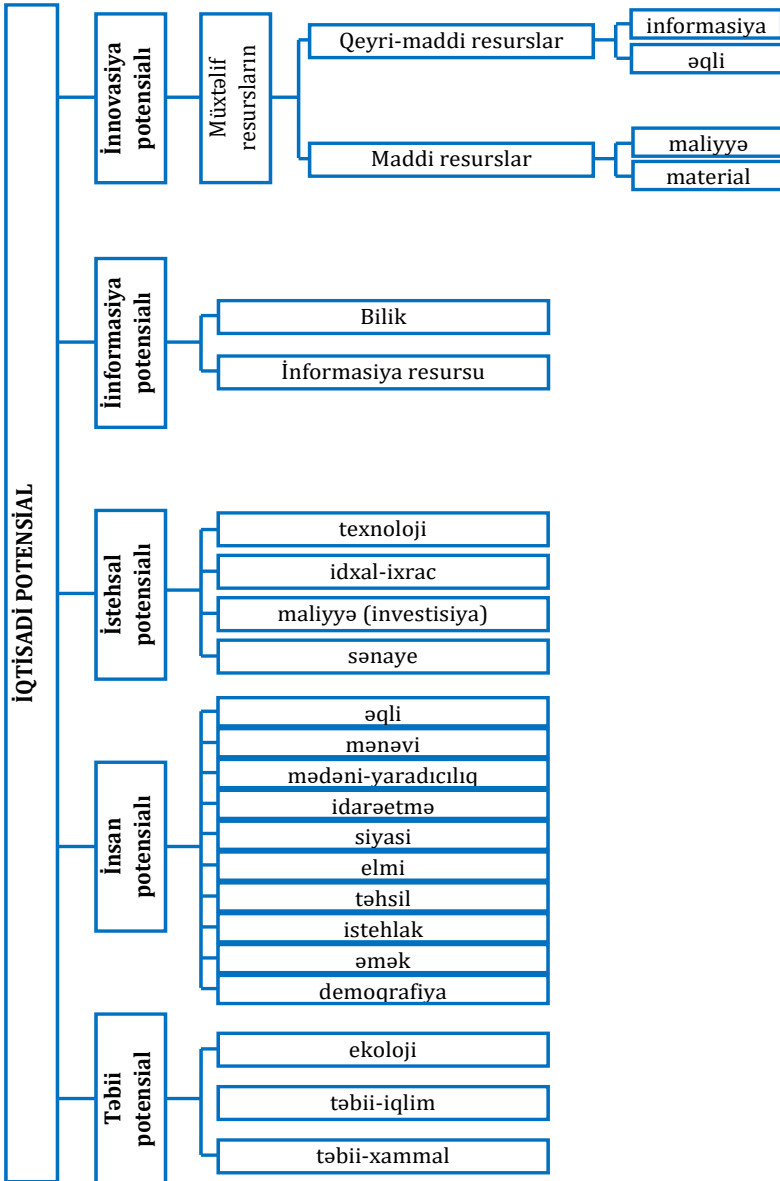
“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İqtisadi potensial sistemi

İqtisadi potensialın strukturu

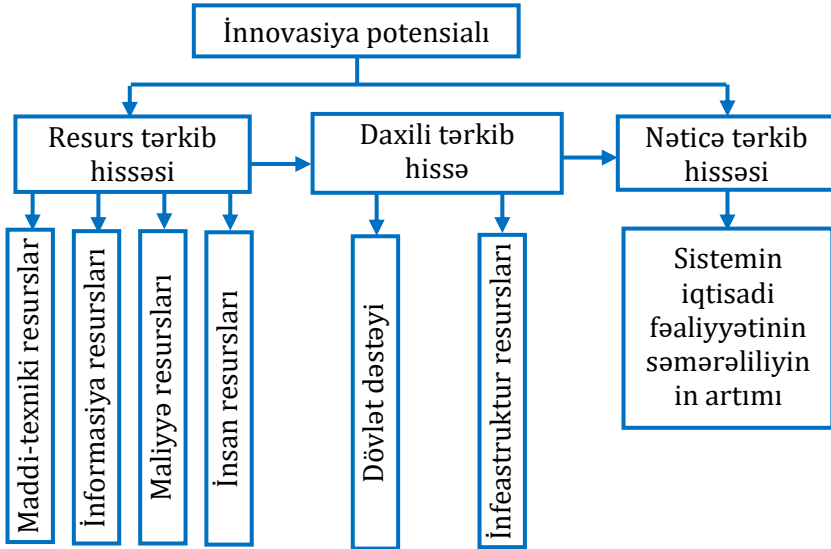

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İnnovasiya potensialı bir tərəfdən, innovasiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün lazım olan müxtəlif ehtiyatların məcmusudur; digər tərəfdən isə, təkrar istehsal prosesində innovasiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə müştərək innovasiya qabiliyyətinin formalaşdırılması üçün müxtəlif təsərrüfat fəaliyyəti subyektlərinin iqtisadi münasibətlərinin sistemidir.

İnnovasiya potensialının strukturu onun qarşılıqlı şəkildə mövcud olan, bir-birini tələb edən və şərtləndirən üç tərkib hissəsinin (**resurs, daxili və səmərəlilik**) vəhdəti ilə təsəvvür edilə bilər və onun üç cəhətli mahiyyət kimi istifadəsi zamanı təzahür edir.

İnnovasiya potensialının strukturu

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İNNOVASIYANIN İNFRASTRUKTURU VƏ ELEMENTLƏRİ

İnnovasiyanın infrasturukturu və elementləri.

Milli İnnovasiya Sistemi (MİS). İnnovasiya mərkəzlərinin inkişaf mərhələlərinin ən aktual idarəetmə məsələləri. İnnovasiya infrastrukturunun əsas iştirakçıları ilə idarəetmə orqanları arasında funksiyaların paylanması. İnnovasiya mərkəzləri. İnnovasiya infrastrukturunun müqayisəli cədvəli.

İnnovasiya infrastruktur qarşılıqlı əlaqəli, bir-birini tamamlayan sistem və onların müvafiq olaraq innovasiya fəaliyyətini səmərəli həyata keçirmək və yenilikləri realizə etmək üçün vacib olan təşkilati və idarəedici altsistemlərin məcmusundan ibarətdir.

İnnovasiya-investisiya infrastruktur innovasiya fəaliyyətinin fəallaşması məsələlərinin (injiniring və investisiya səfərbərliyi də daxil olmaqla) həllini təmin edən qarşılıqlı təsirə malik təşkilati və idarəedici bəndlərin şəbəkə sistemidir.

İnnovasiya sisteminin infrastruktur innovasiya fəaliyyətini, innovasiya məhsulunun yaradılması və reallaşdırılması üzrə xidmətlərin göstərilməsi də daxil olmaqla, həyata keçirə bilən innovasiya fəaliyyəti subyektlərinin cəmidir.

İnnovasiya infrastruktur daima inkişaf edir, onun yeni obyektləri meydana gəlir. Bu gün innovasiya sistemi infrastrukturuna texnologiya transferi mərkəzləri, innovasiya-texnologiya mərkəzləri, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, innovasiya fəaliyyəti üçün kadr hazırlığı mərkəzləri, vençur fondları və s. aiddir.

İnnovasiya infrastrukturunun əsas funksiyası innovasiya prosesinin həyata keçməsi üçün lazım olan ehtiyatların istifadəsinə köməklik etməkdir. İnnovasiya infrastruktur alt sistemlərdən (elementlərdən) ibarət tam sistemdir. Bu sistemdə elementlərlə əsas istehsal arasında qarşılıqlı münasibət təmin edilir.

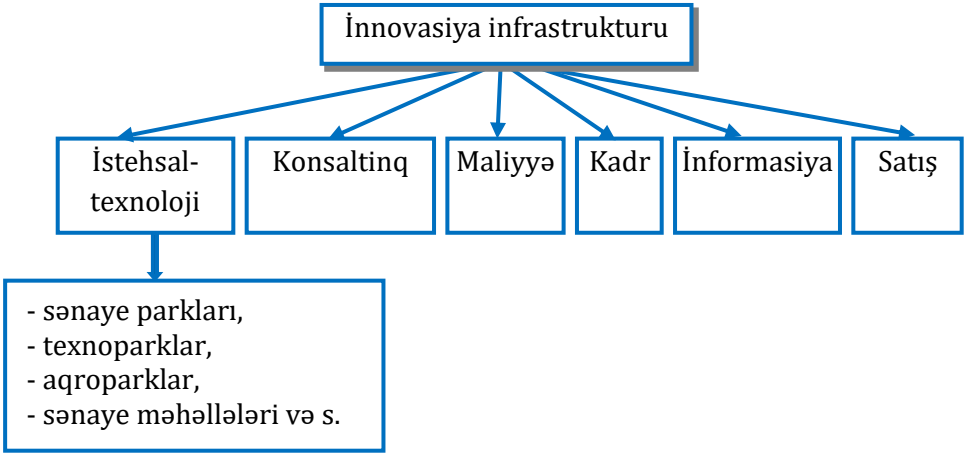
İnnovasiya infrastrukturunun alt sistemlərinin bölgüsünə dair müxtəlif tədqiqatlarda yanaşmalar bir-birindən fərqlənir. Ən geniş

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

yanışmaya görə innovasiya fəaliyyətinin inkişafını dəstəkləyən müəssisələr çoxluğu 5 alt sistemə bölünür. Q.V.Şepelyevin nəzəriyyəsinə görə təşkilatları innovasiya fəaliyyəti subyektlərinə göstərilən xidmətlərə görə 6 alt sistemə bölmək olar.

İnnovasiya infrastruktururu

Elmi tədqiqat → Bazarın marketinq tədqiqatı → ETTKİ → Texnoloji işləmələr → Nümunələrin hazırlanması → Marketinqi yoxlama → İstehsalın hazırlanması → İstehsal → Məhsulunun bazara çıxarılması

İstehsal-texnoloji infrastruktur

Tədqiqatın eksperimental və təcrübə bazalarıdır. İstehsal-texnoloji infrastruktur müəssisələrin istehsal ehtiyatlarına girişi üçün şərait yaradır. Bura əsasən istehsal sahələrinə girişi təmin edən texnoparklar (TP) və innovasiya texnologiya mərkəzləri (İTM), istehsal obyektlərinə girişi də təmin edən innovasiya-texnologiya kompleksləri aiddir:

- istehsal-texnoloji tərkibə texnopark və innovasiya-texnoloji mərkəzlər;
- innovasiya-sənaye kompleksləri;

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

- texnoloji klasterlər;
- texniki tətbiq zonaları;
- yüksək texnoloji avadanlıqların kollektiv istifadə mərkəzləri;
- biznes-inkubatorlar, transfer texnologiyaları mərkəzi.

Konsaltinq infrastrukturu

İnfrastruktur müəssisələrinin bu blokuna konsaltinq təşkilatları aid edilir. İnnovasiya fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün bu strukturların əhəmiyyəti innovasiya fəaliyyətinin çoxlu spesifik xüsusiyyətlərə malik olmasındadır. Bu xüsusiyyətlərin öyrənilməsi də yalnız praktik təcrübəylə əldə edilir. “Qeyri-peşəkar” menecerlər tərəfindən yaradılan kiçik innovasiya müəssisələri (KİM) adətən tez ləğv olunurlar. Bu struktura əqli mülkiyyət, standartlaşma və məsləhət ilə məşğul olan təşkilatlar daxildir. Konsaltinqin tərkibinə aiddir:

- texnologiyaların transferi mərkəzi;
- iqtisadiyyat və maliyyə sahəsində konsaltinq;
- texnoloji konsaltinq;
- marketinq konsaltinqi;
- xarici iqtisadi fəaliyyət sahəsində konsaltinq.

Maliyyə infrastrukturu

İnnovasiya fəaliyyətinə investisiya cəlb edilməsi və onun səmərəli istifadəsi üçün əsas şərtlərdən biridir. İnnovasiya infrastrukturu müəssisələrinin bu qrupu üzrə daha canlı müzakirələr gedir - bunlar innovasiya müəssisələrinin (həm böyük, həm də kiçik) maliyyə ehtiyatlarına girişini təmin edən strukturlardır. Elmi təşkilatlar innovasiya infrastrukturu obyektləri ilə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir və ya strukturlarında innovasiya infrastrukturu obyektləri yaradırlar. Bu tərkibə aiddir:

- büdcə vəsaitləri;
- vençur fondları;
- sahibkarlığın dəstəklənməsi fondları;
- texnoloji inkişafın büdcə və qeyri-büdcə fondları;
- banklar;
- mikromaliyyə təşkilatları;
- elmə dəstək fondları.

Kadr hazırlığı infrastrukturu

İnnovasiya fəaliyyətini xüsusi bilik və ideyalarla təmin edir. Kadr hazırlığı sisteminin inkişafı üçün innovasiya fəaliyyətini təmin edən bütün istiqamətlər üzrə tarazlaşdırılmış kadr hazırlığını təmin etmək lazımdır. Bununla belə, başlıca problem kimi onu qeyd etmək lazımdır ki, hal-hazırda sənaye müəssisələrinin (həm iri, həm də kiçik) əksəriyyətində müəssisənin elmtutumlu məhsulunu düzgün şəkildə bazara irəlilədən peşəkarlar yoxdur. Odur ki, innovasiya sahəsində personalın səviyyəsinin artırılması və texnoloji və elmi menecment sahəsində mütəxəssislərin hazırlanması məsələləri öz aktuallığını saxlamaqdadır.

İnformasiya infrastrukturu

İnnovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi infrastrukturunun bu bloku məlumata girişin təmin edilməsi ilə bağlıdır. Bu sahədə dövlət elmi-texniki informasiya mərkəzlərinin regional sistemindən, kiçik biznesi dəstəkləyən strukturlardan, regional informasiya şəbəkələrindən ibarət kifayət qədər şaxələnmiş təşkilatlar şəbəkəsi mövcuddur. İnnovasiya problemləri üzrə böyük həcmdə məlumat internetdə yerləşdirilməlidir. Bu tərkibə aiddir:

- dövlət elmi-texniki informasiya sistemi;
- kiçik biznesin dəstəklənməsinin ehtiyatlar strukturu;
- informasiya şəbəkələri;
- internet.

Satış infrastrukturu

İstehsalçı tərəfindən innovasiya məhsulunun bazarda irəliləyini təmin edir. Məhsulun irəliləyininin klassik üsulları sərgidə iştirak, internet vasitəsilə, satış vasitələri yanaşı yeni üsulların tətbiqini tələb edir. Bura aid edilir:

- xarici ticarət birlikləri;
- ixtisaslaşmış vasitəçi firmalar;
- internet;
- sərgilər.

İnnovasiya infrastrukturu

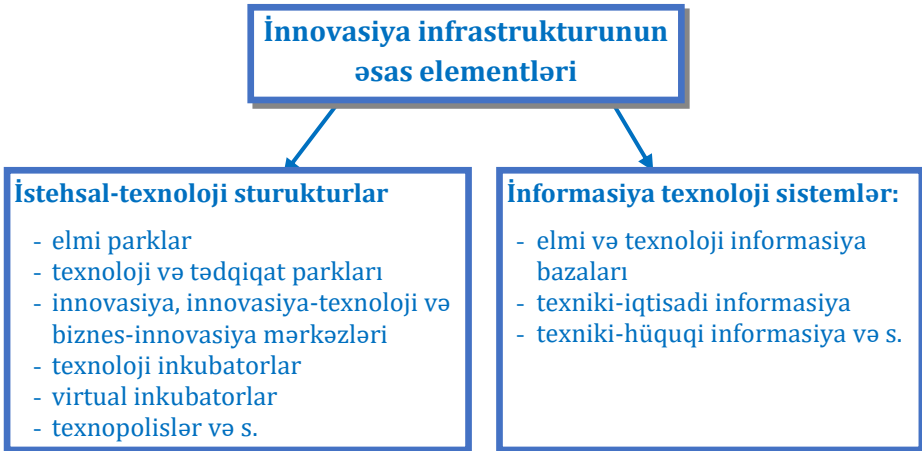
İnnovasiya infrastrukturunun göstərilən obyektləri dövlət innovasiya siyasəti çərçivəsində yaradılır, stimullaşdırılır və dəstəklənilir. Bu obyektlər dövlətin diqqətində olurlar.

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

“İnnovasiya infrastruktururu” anlayışı əsasən innovasiya prosesinin təminatında iştirak edən təşkilatlar məcmusudur. Bir çox işlərdə innovasiya infrastrukturuna yalnız texnoloji alt sistemlər kimi baxırlar. Lakin elm tutumlu məhsul yaratma prosesinə xidmət edən təşkilatlar şəbəkəsi daha genişdir və tərkibinə maliyyə, informasiya, hüquqi və s. sahələrin təşkilatlarını da daxil edirlər.

İnnovasiya infrastrukturunun əsas elementləri

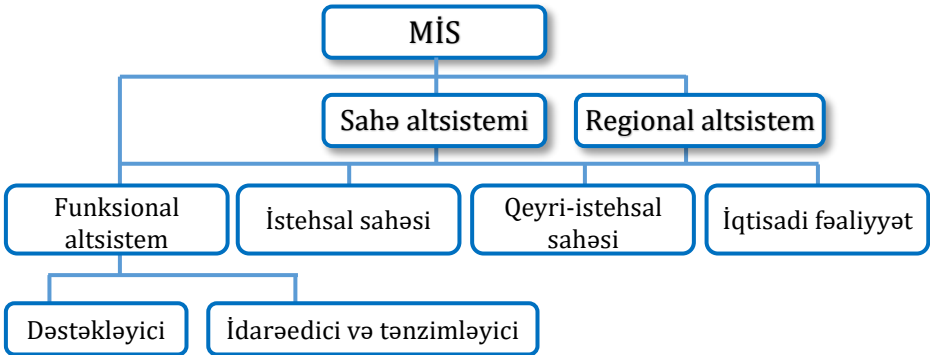
“İNNOVASIYA” cib kitabçası

MİLLİ İNNOVASIYA SİSTEMİ (MİS)

Milli İnnovasiya Sistemi (MİS) innovasiya fəaliyyəti formalaşan iqtisadi mexanizmlər əsasında həyata keçirən dövlət və qeyri-dövlət subyektlərinin qarşılıqlı təsirini inkişaf etdirən elementlər və ya obyektlər məcmusudur.

Bütün milli innovasiya sistemlərin tərkibini təşkil edən mütləq **5 blok**:

- *kreativ blok – bilik yaradan blok;*
- *texnologiyaların transferi bloku;*
- *maliyyə bloku;*
- *istehsal bloku;*
- *kadr hazırlığı bloku.*

İnnovasiya mərkəzləri

Əgər biz “İnnovasiya mərkəzi” nədir? sualına cavab vermək istəsək labirintə düşmüş olarıq. Çünki ədəbiyyatlarda və TOP-30 innovasiya menecmentləri arasında bu anlayışın izahı müxtəlif verilir.

Məsələn: Finlandiyanın Otaniem innovasiya mərkəzinin banisi Mervi Kekiyə görə: “İnnovasiya mərkəzi – məkan deyil, prosesdir və innovasiya mərkəzlərin əsas məqsədi şirkətlərə kömək etməkdir.”

İnnovasiya mərkəzi dedikdə texnopark, sənaye parkı, texnoloji mərkəz, klaster və s. innovasiya infrastrukturunu obyektləri nəzərdə tutulur.

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

Kollektiv istifadə mərkəzləri (KİM) müasir avadanlıq bazası, yüksək ixtisaslı kadrları olan elmi-təşkilati strukturudur.

İnjiniring mərkəzləri injiniring xidmətləri, məhsulun işin və xidmətin istehsalı və ötürülməsi proseslərinin təmini üzrə mühəndis – məsləhət xidmətləri göstərir.

Regional inkişaf (innovasiya) mərkəzləri

İnnovasiya inkişafı əraziləri (İİƏ) dövlət tərəfindən innovasiya fəaliyyətinin aktivləşməsinə, elmi-texniki və innovasiya potensialının formalaşmasına və güclənməsinə istiqamətlənmiş xüsusi hüquqi, təşkilati və iqtisadi təsərrüfata malik bir və ya bir neçə təhsil ocaqlarının ərazisidir.

Xüsusi iqtisadi zonalar ölkə üçün prioritet sahələrə yerli və xarici investorları cəlb etmək üçün dövlət tərəfindən xüsusi hüquqi statusa və iqtisadi güzəştlərə malik ərazilərdir.

KOS-ları dəstəkləmə mərkəzləri (fondları)

Sahibkarlığı dəstəkləmə mərkəzləri

Kiçik və orta sahibkarlığın subyektlərinin inkişafını dəstəkləməyə istiqamətlənən kompleks xidmətlərin göstərilməsi üçün yaradılan hüquqi şəxsdir. Mərkəzin xidmətlərinə aiddir: maliyyə, marketinq, patent-lisenziya, hüquqi, sahibkarlığın informasiya təminatı, innovasiya məhsulları, işlər və xidmətlərin sertifikatlaşmasının təşkili, şəxsi heyətin seçilməsi üzrə xidmətlər, seminar, konfrans, forumların aparılması, xüsusi təhsil proqramlarının təşkili və həyata keçirilməsi.

İnformasiya mərkəzləri

İnformasiya mərkəzləri, elmi-texniki informasiya institutları innovasiya biznesinin informasiya dəstəklənməsi məqsədilə yaradılır.

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

İnnovasiya mərkəzlərinin inkişaf mərhələlərinin ən aktual idarəetmə məsələləri

Mərhələlər	İdarəetmə məsələləri
I mərhələ	<ul style="list-style-type: none">- yüksək ixtisaslı tədqiqatçıların və mühəndislərin yeni tədqiqat mərkəzlərinə cəlb edilməsi;- tədqiqat mərkəzləri ilə sənaye arasında məsafənin götürülməsi;- yüksək texnoloji şirkətlərin və əsasən də ETTKİ bölmələrindən olan investorların cəlb edilməsi;- yaxşı sahibkarlıq mühitinin formalaşması.
II mərhələ	<ul style="list-style-type: none">- yeni işə başlayan texnoloji şirkətlər üçün səmərəli işləyən xidmətlər sistemi yaratmaq, əsasən də biznes-təlim xidmətlərini;- innovasiya startup-larının investisiya öncə mərhələsində maliyyə dəstəyi sistemi yaratmaq;- elmi əməkdaşları startup yaratmağa cəlb edən stimullaşdırma mexanizmləri işləmək;- innovasiya mərkəzlərinin yerli və beynəlxalq aləmdə tanınmasını və güclü brendinin yaradılmasına istiqamətləndirən reklam və PR kampaniyasının aparılması;- texnologiyaların transfer sisteminin inkişafı;- həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinin təmin edilməsi;- innovasiya biznesinin dəstəklənmə infrastrukturunun qurulması üçün investorların cəlb edilməsi;- dövlət, universitet və özəl investorlardan asılı olmayan dəstəklənmə infrastrukturunun idarəetmə orqanının yaradılması.
III mərhələ	<ul style="list-style-type: none">- İnnovasiya biznesinin dəstəklənmə infrastrukturunun vaxtında genişlənməsi; əvvəlki mərhələdə yaradılan xidmətlər sisteminin həcmnin böyüməsi və tirajlanması;

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

	<ul style="list-style-type: none">- özəl vençur investorlarının, əsasən də özəl-ictimai, özəl-dövlət vençur fondlarının risklərinin bölünməsi mexanizmlərinin yaradılması.
IV mərhələ	<ul style="list-style-type: none">- yeni şirkətlərin cəlb edilməsi;- öz brendinin dəstəklənməsi və inkişafı;- mövcud texnoloji zəncirin düzülməsi və beynəlxalq şirkətlər əsasında yenilərinin yaradılması.

İnnovasiya infrastrukturunun əsas iştirakçıları ilə idarəetmə orqanları arasında funksiyaların paylanması

<i>İdarəetmə orqanı, innovasiya infrastrukturunu elementlərinin iştirakçı tipi</i>	<i>Əsas funksiyalar</i>
<i>İnnovasiya infrastrukturunu elementlərinin idarəetmə təşkilatı</i>	<ul style="list-style-type: none">- daxili fəaliyyətini və rezidentlərini tənzimləyən sənədlərin təsdiqlənməsi- hesabatların razılaşdırılması- Direktorlar Şurasının üzvlərinin seçimi- yeni iştirakçılarının qəbulu, digərilərinin çıxarılması haqqında qərar qəbul edilməsi- fəaliyyətinin təşkili, idarə olunması və inkişafı ilə bağlı tədbirlər görür- torpaq sahələrini icarəyə verir- səlahiyyətli orqanlara təkliflər verir- qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması
<i>İdarəedici təşkilatın direktorlar şurası, başda sədr olmaqla</i>	<ul style="list-style-type: none">- sədr və müavinin seçilməsi- icra edici müdirin təyini və çıxarılması- qərarların hazırlanması və onlara nəzarət

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

<p><i>İcraedici müdriyyət, başda direktor olmaqla</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- rezident müəssisələrinin fəaliyyətini əlaqələndirmək- səlahiyyətləri daxilində kadr siyasəti aparmaq- işlər planının, hesabatların, daxili sənədlərin, büdcəsinin və onun hesabatının, biznes-planın və s. hazırlanması
<p><i>rezident müəssisəsi</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- müxtəlif xidmətlərin göstərilməsi
<p><i>baza müəssisələri</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- təmir, rekonstruksiya, yeni infrastrukturun tikilməsi- enerji resursları ilə təminat- ətraf mühitin qorunması üçün ona ziyan verən texnoloji proseslərin azaldılması- məişət ərazilərinin olması- ümumi tikinti, nəqliyyat avadanlığının saxlanması və təmiri- yanğın, informasiya təhlükəsizliyi və və əlaqə- ərazinin qorunması- personalın əməyinin qorunması və sosial sualların həlli
<p><i>İdarəedici şirkət, infrastruktur təşkilatı kimi</i></p>	<ul style="list-style-type: none">- təşkilatlarına əqli xidmətin göstərilməsi- fəaliyyətin hüquqi, gömrük müşayiəti- kadrlarla iş və personalın seçilməsi- idarəetmə nəzarətinin avtomatlaşdırılması- maliyyə ehtiyatlarının cəlb edilməsi- strateji planlaşdırmanın təşkili- informasiya sisteminin müşayiəti- marketing fəaliyyəti

Innovasiya infrastrukturunun müqayisəli cədvəli

Fərqləndirici xüsusiyyətlər	Texnopark	Sənaye texnoparkı	Klaster və texnoloji sahə	Sənaye məhəllələri	Sənaye ərazisi	Texnopolis
1. İqtisadi məzmun	İdeya, kəşfi kapital və sahibkarla birləşdirilməsi, şirkətin ilkin dövrünün təmini üçün ictimai və özəl fondların cəlb edilməsi	Kiçik və orta biznesdən olan xüsusi təchiatçıların iri şirkət ətrafında birləşməsi	Ümumi fəaliyyət mühiti ilə bağlı olan, bir-birini tamamlayan, ümumi infrastrukturunu, işçi bazarını, xidmətləri bölən, oxşar imkanlar və təhlükə ilə məşğul olan, ümumi şəbəkəyə malik coğrafi qonşu olan təşkilatlar qrupu	Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri infraqurucuya malik olan, kiçik və orta sahibkarlar tərəfindən məhsul istehsalı və xidmət göstərilməsi üçün istifadə edilən ərazi; idarə olunması və inkişafı idarəedicu təşkilat tərəfindən həyata keçirilir	Sənayenin inkişafı üçün şəhər və ya rayon planlaşdırılan zaman ayrılan torpaq sahəsi iri sənaye müəssisələri üçün nəzərdə tutulur, infraqurucuya təminatı və idarəetmə xidmətləri yoxdur	Öz sənaye fəaliyyətinin təşkilu pirinspləri olan ümumiləşdirilmiş ərazi sərhədlərində xüsusi iqtisadi zonanın növü

2. Funksiyalar	Yeni məhsulun təcrübi istehsalıdan kommersiyaya keçməyinin stimullaşdırılması	Sahə müəssisəsində elm və texniki nailiyyətlərin tətbiqi əsasında yeni iş yerlərinin artırılması, kiçik və orta biznesin inkişafı	Yeni tam istehsal sistemlərinin inkişafı, texnologiyaların yaradılması, tətbiqi və yayılması, sənayenin formalaşması və məhsul satışı	Sənaye və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən kiçik və orta sahibkarların inkişafı üçün əlverişli şəraitin təmin edilməsindən və əhalinin istehsal və xidmət sahəsində məşğulluğunun artırılmasından	Sənayenin formalaşması və məhsul satışı	Qabaqcıl elm tutumlu sənaye istehsal sahələri ilə elmi tədqiqatların birləşdirilməsi
3. İştirakçılar və onların qarşılıqlı fəaliyyət şərtləri	İstehsalat, elmi, infrastruktur müəssisələri yığcam yerləşmiş, nəzarət altında idarəetmə heyəti və məsləhətçilərlə əlaqədə işləyir. Tədrislə məşğul olurlar	Sənaye müəssisələri və inkişaf etmiş bu ərazidə birləşən güclü texniki və sosial infrastruktur	Bir-birini tamamlayan şirkətlər kompleksi (istehsalat, elmi-tədqiqat, avadanlıq təhcizatçısı və müxtəlif xidmətlər) klaster iştirakçıları və infrastruktur şirkətləri, onların xidmət sahələri bir yerdə işləyir	Sənaye müəssisələri və inkişaf etmiş bu ərazidə birləşən güclü texniki və sosial infrastruktur	Sənaye müəssisələri	Tədris təşkilatları, tədqiqat laboratoriyaları, istehsalat sexləri, nəqliyyat infrastrukturunu, turist agentliyi, öz polisi daxil edilir

4. Təsisçilər	İnnovasiya müəssisələri, ali məktəblər, dövlət hakimiyyət orqanları	Yoxdur. Təşəbbüskarlar və investorlar- dövlət hakimiyyət orqanları, innovasiya müəssisələri, xarici ortaqlar	Yoxdur. Təşəbbüskarlar və investorlar- dövlət hakimiyyət orqanları, innovasiya müəssisələri	Dövlət və bələdiyyə, özəl şirkət assosiasiyası; bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələri icarə müqaviləsi əsasında və ya Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində müəyyən edilmiş digər əsaslarla icarəyə vermək hüququ	Dövlət və bələdiyyə	Bir neçə təsisçi - yəni dövlət hakimiyyəti və idarəetmə orqanları, elm və istehsalat
5. Sosial şərait	Sosial infrastruktur olmaya bilər	Ərazidə olan	Ərazidə olan	İnfrastruktur təminatı (elektrik, qaz, su və s.)	Sosial infrastruktur olmaya bilər	Yüksək səviyyədə şərait

6. Məqsəd	Tədqiqat fəaliyyətinin kommersiya-laşması	Hər müəssisənin son məhsulunun rəqabət üstünlüklərini gücləndirmək, xərclərin azaldılması, xidmətlərin keyfiyyətinin və səmərəsinin artırılması	Yeni texnologiyaların tətbiqi hesabına iştirakçıların rəqabət qabiliyyətini artırmaq. Sinergiya səmərəsi hesabına uyğun elmtutumlu xidmətlərin xərclərinin azalması və keyfiyyətinin artırılması. İri müəssisələrin reforması hesabına məşğulluğu təmin etmək. Klaster iştirakçılarının maraqlarını müxtəlif hakimiyyət orqanları qarşısında birləşdirmək	Sənaye və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən kiçik və orta sahibkarların inkişafı üçün əlverişli şəraitin təmin edilməsindən və əhalinin istehsal və xidmət sahəsində məşğulluğunun artırılmasından	Sənaye müəssisələrinin cəlb edilməsi və yeni iş yerləri	Elmi araşdırmaların, tətbiqi tədqiqatların nəticələrini kommersiya-laşdırmaq məqsədi ilə fundamental tədqiqatların aparılması
-----------	---	---	---	--	---	---

7. Yerləşmə ərazisi	Ali məktəb, elmi tədqiqat institutu, sənaye müəssisələri, istehsal sahəsi yaxınlığında	Bir və ya bir neçə təhsil sərhədlərində, böyük müəssisələrin sahəsində	Region, ölkə sərhədlərində - texnologiyalar yaradılan və yayılan coğrafi ərazi	Dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlarda	Şəhər və ya rayon	Müxtəlif istiqamətli bir neçə texnopark və təhsil ocaqları daxil ola biləcək şəhər və ya elmi şəhər. Mərkəzdən uzaq, lakin nəqliyyat magistralına yaxın
8. Dövlətin rolu	Mütləq dövlət dəstəyi: infrastrukturun inkişafına və s. layihələrə birbaşa investisiya, vergi güzəştləri	Mütləq dövlət dəstəyi: infrastrukturun inkişafına və s. layihələrə birbaşa investisiya, vergi güzəştləri	Mütləq dövlət dəstəyi: infrastrukturun inkişafına və s. layihələrə birbaşa investisiya, vergi güzəştləri	Mütləq dövlət dəstəyi: infrastrukturun inkişafına və s. layihələrə birbaşa investisiya, güzəştli kreditlər xaricdə (vergi güzəştləri. Kreditlər)	Ərazinin verilməsi	Mütləq dövlət dəstəyi: infrastrukturun inkişafına və s. layihələrə birbaşa investisiya, vergi güzəştləri
9. İnkişafın iqtisadi bazası	İdarəetmə infrastrukturunu, telekommunikasiya mühəndis və informasiya xidmətləri, hüquqi müşayiətə qənaət	Yeni infrastruktur obyektlərini yaratmağa qənaət. Yeni istehsalatın yaradılması əsasında qarşılıqlı fəaliyyətin birləşməsi	Həcm səmərəsi hesabına yeni texnologiyaların tətbiqi xərclərini azaldır. Yeni vergi və korporasiya üzvlük haqları	İdarəetmə infrastrukturunu, telekommunikasiya mühəndis və informasiya xidmətləri, hüquqi müşayiətə qənaət	Ərazi	Yeni vergi və iştirakçı müəssisələrin üzvlük haqqı

İNNOVASIYAYA DÖVLƏT DƏSTƏYİ MEXANİZMLƏRİ

Həyat dövrü mərhələləri. İdarəetmə səviyyələri	Yaradılması	İnkişafı	Stabil lik	Durğunluq
Respublika	<p>Normativ-hüquqi bazanın təkmilləşməsi (İnnovasiya mərkəzi iştirakçılarına kirayə hüququ ilə istehsal sahələrinin ayrılması). İnnovasiya mərkəzinin həyat dövrü mərhələlərində özəl-dövlət əməkdaşlığının forma və şərtlərinin normativ müəyyən edilməsi. İnnovasiya mərkəzlərinin inkişaf proqramının işlənməsi. Sahə inkişafının elmi-texniki siyasətinin işlənməsi. Dövlət büdcəsindən parkların infrastrukturunun inkişafının və binaların tikilməsinin dəstəklənməsi (dəstəklənmə yolları: vergi güzəştlərinin, güzəştli kreditlərin verilməsi, birbaşa subsidiyalar və s.) Yüksək texnoloji məhsulların istehsalının inkişafı üzrə fundamental və tətbiqi ETTKİ-nin inkişafı</p>	<p>Bəzi kredit xərclərinin faizlərinin dövlət büdcəsindən ödənilməsi üzrə qanunvericiliyin işlənməsi; a) məhsul və materiallar b) texnoloji avadanlıq və ona ehtiyat hissələri</p>	<p>İnnovasiya mərkəzi müəssisələrinin innovasiya və investisiya fəaliyyətinin stimullaşdırılması üzrə qanunverici tədbirlərin işlənməsi və təkmilləşməsi</p>	<p>Stimullaşma xüsusiyyətli vergi rejiminin qəbul edilməsi (ETTKİ inkişafı). Avadanlığın lizinqi üzrə güzəştli maliyyələşmə. Yeni istehsalın təşkili üzrə dövlət dəstəyi tədbirlərinin işlənməsi. ETTKİ dövlət subsidiyalarının və müqavilələrinin təqdim edilməsi.</p>

<p>Region</p>	<p>İnnovasiya mərkəzlərə verilən xidmətlər üzrə məlumat bazalarının yaradılması. Səhmlərin əvəzinə girov götürməyən xüsusi ixtisaslaşdırılmış maliyyə müəssisələrinin açılması. İnnovasiya mərkəzində innovasiya proseslərinin məqsədyönlü dəstəklənməsi. Kiçik müəssisələrə ödənişsiz istehsal sahələrinin verilməsi, hüquqi və maliyyə məsləhətlərinin verilməsi. İnnovasiya mərkəzlərinin gələcək inkişafını nəzərə alaraq innovasiya mərkəzlərinin (texnoloji mərkəz, biznes- inkubator, texnopark və s.), mühəndis və nəqliyyat infrastrukturunun, yaşayış binalarının tikintisinin və s. inkişafına dəstək. İnnovasiya mərkəzlərinə məlumat-reklam dəstəyi. Ayrıca götürülmüş müəssisə bazasında innovasiya mərkəzlərinin elmi-metodoloji və normativ bazasının işlənməsi.</p>	<p>Yeni məhsula sifarişin formalaşması. İnnovasiya mərkəzlərinin inkişafına büdcədən məqsədli kreditlərin ayrılması. Büdcədən məqsədli kreditlərin ödənişlərinin bəzi hissələrinin büdcə hesabına bağlanması. İnnovasiya mərkəzi iştirakçıları arasında stimullaşdırma tədbirlərinin həyata keçməsi (konfransların, seminar və s. təşkili). İnnovasiya mərkəzləri üçün kadrların hazırlanması və ixtisasların artırılması</p>	<p>Əmlak vergisinə, gəlir vergisinə, kommunal ödənişlərə güzəşt məqsədli dövlət proqramlarının monitorinqi, innovasiya mərkəzlərinin layihələrinin daxil edilməsi</p>	<p>İnnovasiya mərkəzlərinin ixtisaslaşdırılması sahələr üzrə məqsədyönlü inkişaf proqramı. Güzəştli şərtlərlə kreditlərin verilməsi. Yeni növ yüksək texnoloji, innovasiya məhsulunun işlənməsi və mənimsənilməsi üzrə subsidiyaların verilməsi. Vencur investisiyası</p>
----------------------	--	---	---	---

DİQQƏT !!!

İstehsal-texnoloji strukturları və onun verdiyi töhfələr

İnnovasiya infrastrukturunu istehsal-texnoloji strukturları ona daxil olan firmalara üstünlük verməklə yanaşı, sahibkarlara, universitetlərə, bölgəyə və ölkəyə fayda verməkdədir. Bu fəaliyyətlər aşağıda göstərilmişdir.

Sahibkarlara olan faydaları:

- İnnovasiya mərkəzləri firma və akademik təşkilat arasında sinerji meydana gətirər.
- İnformasiyanın, məlumatların və hətta texnologiyanın tərəfdaşlar arasında qarşılıqlı mübadiləsinin olması xəbərdar edilir və inkişaf edir.
- Firmalar, universitet və sənaye arasındakı əlaqələri çox yaxşı dərk edir.
 - Universitetlər elmi, bilik və təcrübəni firmalara çatdırırlar.
 - İnnovasiya mərkəzləri firmaları önəmli bir resurs şəbəkəsi ilə təmin edir.
 - Firma və universitetlər arasındakı yaxınlıq, formal (lisenziya və əməkdaşlıq ortaqlıqları) və informal (elm adamı hərəkətliliyi, yığıncaq və müzakirələr) şəbəkələrdən təbii bir dəyişmə imkanı yaradır.
 - Firmaları vergi imtiyazları ilə təmin edilir.
 - Firmalar qarşılıqlı əlaqəyə təşviq edilir. İnnovasiya mərkəzləri firmalara imic və etibarlılıq verir.
 - Firmalar İnnovasiya mərkəzləri və universitet tərəfindən məsləhət xidməti alır.
 - İnnovasiya mərkəzləri, işə götürənlərə ünsiyyət, fotosurət və digər katiblik xidmətləri təqdim edərək əsl hədəflərinə daha çox zaman ayırmalarını təmin edir.

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

• İnnovasiya mərkəzləri firmaların yaşama və böyümə məqsədlərinə xidmət etmək üçün aşağı icarə xidməti, uyğun fiziki mühit, inkubator və yerli iqtisadiyyatdakı firmalarla əlaqə imkanlarını təqdim edir.

• Firmalar ayrıca İnnovasiya mərkəzlərdən maliyyə, marketinq və idarəetmə sahələrində kömək alırlar.

• İstehlakçı araşdırma xərclərini azaldır.

• Firmalar müştəri yönümlü və əlavə dəyəri daha çox olan yeni məhsul istehsal edir.

Universitetə olan faydaları:

• Universitetlər dövlətdən əlavə maliyyə vəsaiti alırlar.

• Firmaların elm və texnologiya ilə əlaqədar tələbləriylə bağlı sahələrdə universitetlərin araşdırma gündəliyini inkişaf etdirməsi və yenilənməsi müsbət amildir.

• İnnovasiya mərkəzləri universitetin elm və texnologiya sahəsindəki kəşflərini cəmiyyətə çatdırırlar.

• İnnovasiya mərkəzlərinin universitet ilə olan qarşılıqlı əlaqəsi innovasiya qabiliyyəti və həcminə müsbət istiqamətdə təsiri təmin edir, beləcə rəqabət performansını da inkişaf etmiş olur.

• İnnovasiya mərkəzlərdən əldə edilən texnoloji ixtiralar, araşdırmanın istehsala çatdırıldığı katalitik inkubator mühiti meydana gətirir.

• İnnovasiya mərkəzləri akademik mühitə araşdırmanın kommersiyalaşması üçün bir iş başlatma imkanı verir. Texnoparklar olmadan bir çox akademik mənşəli firmaların qurulması qeyri-mümkün olardı.

• İnnovasiya mərkəzləri ilə universitet arasındakı məsafə ilə akademik tədris planının tətbiqlə araşdırmaya əsaslanması arasında tərs mütənəsiblik vardır.

Regiona aid olan faydaları:

• İnnovasiya mərkəzi iqtisadi inkişaf ilə regional fərqlilikləri aradan qaldırmaq və bununla da ixtisaslaşmaların üstünlüyündən faydalanmaq üçün istifadə edə bilər. Bir innovasiya mərkəzi regional

“İNNOVASIYA” cib kitabçası

iqtisadiyyata yenidən adaptasiya olmaq, ya da yenidən tarazlıq yaratmaq üçün katalizator kimi də iş görə bilər.

- Sənaye və texnoloji inkişaf ilə maraqlanan dövlət və digər təşkilatlar, məhrum olan bölgələrdəki iqtisadi inkişafı dəstəkləmək, uyğun bir fiziki məkan yaratmaq üçün regional məqsədli tədbirlər görülür, innovasiya mərkəzi da bunlardan biridir.

- İnnovasiya mərkəzi qurulduqları bölgədə məşğulluq imkanlarını artırır.

- İnnovasiya mərkəzi ətrafında yaşayan insanların gəlir səviyyəsinə müsbət təsir edə bilər.

- İnnovasiya mərkəzlərinin qurulduğu bölgələrdə yenidən sənayeləşmə meydana gəlir.

- İnnovasiya mərkəzlərin olduğu yerlərdə regional inkişaf baş verir.

- Regionun təhsil səviyyəsi arta bilər.

Ölkəyə olan faydaları:

- Universitet və sənayelərin yaxın əlaqəsi yalnız qarşılıqlı fayda verməz, eyni zamanda da ölkənin sənaye rəqabətinə kömək edir.

- Yüksək təşkilat əlaqələrinin inkişafı, ölkənin innovasiya və istehsal gücünün artmasına imkan yaradır.

- Ölkənin işsizlik nisbətini azaldır.

- Ölkənin dünyadakı imicini və hörmətini artırır.

- Ölkənin elm və texnologiya səviyyəsi yüksəlir.

- İxtisaslaşmış əmək inkişaf edir.

- Beynəlxalq bazara çıxış yaranır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Qasimov F.H., Nəcəfov Z.M. İnnovasiyalar: yaranması, yayılması və inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm, 2009, 416 s.
2. Гусейнова А.Д. Информационное обеспечение инновационной деятельности в Азербайджанской Республике /I ВЕРК-ın materialları. Bakı: Elm, 2007.
3. Управление инновационными процессами. Самара: СГТУ, 2009, 153 с.
4. Инновационный менеджмент/под. ред. проф. Л.Н.Оголевой). М.: ИНФРА–М, 2008, 238 с.
5. Biznesin əsasları/prof. A.B.Abbasovun ümumi elmi redaktəsi ilə. Bakı: Nurlan, 2009, 656 s.
6. Azərbaycanca innovasiya infrastrukturunu//AMEA Xəbərləri. Elm və innovasiya seriyasının İnnovasiya bülleteni, 2012, № 2.
7. Инновационный менеджмент/Под. ред. проф. Л.Н.Оголевой. М.: ИНФРА–М, 2008, 238 с.
8. Предпринимательство/Под. ред. проф. В.Я.Горфинкеля и др. М.: ЮНИТИ, 1999, 475 с.
9. Котельников В.Ю. Управление инновациями: стратегический подход. М.: Эксмо, 2007, 96 с.
10. Таğıев А.Н. İnnovasiya (1-ci buraxılış). Bakı: Təknur, 2011, 45 s.
11. Руководство Осло

Həsən Bəy Zərdabi prospekti, 88a, AZ1011,
Bakı şəhəri, Azərbaycan Respublikası

Tel./Faks: (+99412) 4300215

İnternet səhifə: www.ier.az

E-poçt ünvanı: info@ier.az